

ANNA MARKIEWICZ

Katedra Katolickiej Nauki Społecznej i Etyki Społeczno-Gospodarczej KUL

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI MIĘDZYNARODOWEJ
SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ GOSPODARKI
(LUBLIN, 15–16 PAŹDZIERNIKA 2012 R.)

Konferencja „Społeczna odpowiedzialność gospodarki” składała się z dwóch sesji w pierwszym dniu obrad oraz sympozjum młodych naukowców i doktorantów w drugim dniu. Każda z części konferencji kończyła się dyskusją. W pierwszym dniu obrady dotyczyły gospodarczych, społecznych i etycznych aspektów odpowiedzialności społecznej gospodarki (sesja I) oraz koncepcji Corporate Social Responsibility (CSR) w teorii i praktyce (sesja II), kończąc się każdorazowo moderowaną dyskusją.

Otwierając konferencję głos zabrali: przedstawiciel władz rektorskich oraz jej organizatorzy. Prorektor KUL prof. dr hab. Ewa Lekka-Kowalik wskazała na niezwykle ważną doniosłość tematyki konferencji dla kształtu i wymiaru dzisiejszej gospodarki przypominając przy tym, iż kryterium i ostatecznym celem gospodarowania jest dobro człowieka. Następnie przedstawiciel Fundacji Konrada Adenauera w Polsce, współorganizator konferencji Falk Altenberger, odnosząc się do słów przemówienia L. Erharda z 1947 r., wskazał na długą tradycję trwania idei społecznej odpowiedzialności biznesu, która tak samo jak system społeczny musi podlegać nieustannym zmianom. By zmiany te mogły nastąpić, konieczne jest jasne określenie kierunku, w jakim koncepcja ta powinna się rozwijać oraz wskazanie na jej braki i niedociągnięcia. Natomiast dziekan Wydziału Nauk Społecznych KUL, ks. prof. dr hab. Stanisław Fel, wskazał na dwa nurty postrzegania gospodarki w perspektywie myśli ekonomicznej i społecznej oraz odwołał się do kryzysu gospodarczego ostatnich lat, który uświadomił wszystkim konieczność funkcjonowania gospodarki w ramach społeczeństwa i podjęcia problematyki społecznej odpowiedzialności gospodarki od nowa. Na koniec swojego wystąpienia ks. dziekan powitał przybyłych prelegentów z uczelni tak polskich, jak i zagranicznych oraz przewodniczących poszczególnych sesji panelowych.

Pierwsza sesja plenarna, której przewodniczył prof. dr hab. Andrzej Sękowski (KUL) dotyczyła gospodarczego, społecznego i etycznego wymiaru koncepcji społecznej odpowiedzialności gospodarki. Pierwszy referat, zatytułowany *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorcy – perspektywa społeczno-etyczna*, wygłosił prof. Joachim Wiemeyer (Uniwersytet w Bochum). W swoim wystąpieniu prelegent odwołał się do takich praktyk w zakresie idei CSR, jak regulaminy i kodeksy wewnętrzne, normy i wartości będące składowymi kultury organizacyjnej czy porządek gospodarczy jako jeden z regulatorów zachowań przedsiębiorstw na rynku. Pytając o charakter odpowiedzialności, rodzaj etosu przedsię-

biorstw o charakterze międzynarodowym, międzykulturowym, wskazał na konieczność przestrzegania zapisów globalnego porozumienia w zakresie odpowiedzialności korporacyjnej i zrównoważonego rozwoju, jakim jest inicjatywa Global Compact.

W następnej kolejności głos zabrał prof. Eike Bohlken (Filozoficzny Instytut Badawczy w Hanowerze). W referacie pod tytułem *Odpowiedzialność elit gospodarczych za dobro wspólne* omówił koncepcję teorii elit, podkreślając ich funkcje i wynikającą z ich szczególnego usytuowania i władzy, jaką posiadają, odpowiedzialność za dobro wspólne. Mówiąc o obowiązkach, jakie przynależą elitom gospodarczym zwrócił uwagę chociażby na konieczność trwałego zabezpieczenia przyjaznych warunków środowiskowych, rezygnację z *exit options* (nakaz unikania ucieczki przed podatkami), obowiązek bycia wzorcem i przykładem, angażowanie się w działalność typu mecenat czy sponsoring. Konkludując swoje wystąpienie raz jeszcze podkreślił, iż obowiązki wobec dobra wspólnego stanowią centralny element odpowiedzialnej etyki przedsiębiorców.

Po tych wystąpieniach odbyła się dyskusja z udziałem prelegentów i zaproszonych gości.

Kolejnym prelegentem był prof. Wim Kösters (Uniwersytet w Bochum) z referatem pt. *Solidarność i odpowiedzialność w europejskim kryzysie zadłużenia*, w którym odniósł się do nieprzestrzegania reguł Traktatu z Maastricht jako głównego czynnika zaistniałego kryzysu finansowego. W swoim wystąpieniu podkreślił, iż przesłanką do mówienia o prawdziwej solidarności i subsydiarności między wszystkimi państwami Unii Monetarnej jest redefinicja starych reguł i odzwierciedlenie ich w konstytucjach poszczególnych krajów członkowskich.

Następnie prof. Marian Żukowski (KUL) zwrócił uwagę na *Dylematy odpowiedzialności uczestników rynku finansowego w kontekście społecznej odpowiedzialności gospodarki*, odwołując się przy tym m.in. do negatywnych aspektów zewnętrznych, braku stabilności, asymetrii informacji o rynku, jego niekompletności czy braku konkurencji. Niedoskonałości rynków finansowych i dylematy, jakich następcząją w aspekcie społecznej odpowiedzialności gospodarki prelegent zilustrował na przykładzie jednej z firm finansowych.

Ostatnim prelegentem pierwszej sesji był dr Piotr Stankiewicz (UMK w Toruniu) z wystąpieniem zatytułowanym *Společnie (nie)odpowiedzialne relacje ze społecznościami lokalnymi przy realizacji kontrowersyjnych inwestycji. Przypadek energetyki jądrowej i gazu łupkowego*. Ważną kwestią, na jaką zwrócił uwagę prelegent w aspekcie sytuowania i realizacji kontrowersyjnych inwestycji była kwestia udziału ekspertów pośredniczących pomiędzy inwestorem, władzami lokalnymi a społecznościami lokalnymi; komponent ryzyka i niepewności w odniesieniu do wykorzystywania danych technologii w powstawaniu konkretnych inwestycji oraz sposób komunikowania się i tworzenia relacji ze społecznościami lokalnymi. Celem zilustrowania charakteru relacji między interesariuszami i wpisania ich w kontekst społecznej odpowiedzialności gospodarki prelegent odniósł się do dwóch studiów przypadków, a mianowicie energetyki jądrowej i gazu łupkowego.

Zakończenie obrad sesji pierwszej zwieńczyła dyskusja z udziałem prelegentów, zaproszonych gości i innych osób zainteresowanych problematyką społecznej odpowiedzialności gospodarki.

W trakcie obrad drugiej sesji, dotyczącej koncepcji Corporate Social Responsibility w teorii i praktyce, pod przewodnictwem prof. dr hab. Arkadiusza Jabłońskiego (KUL), jako pierwsza głos zabrała prof. dr hab. Aniela Dylus (UKSW w Warszawie). W referacie zatytułowanym: *Przedsiębiorstwo jako obywatel – perspektywa nauk o polityce*, prelegentka ukazała pokrewieństwo i odrębność koncepcji CSR i CC (Corporate Citizenship), a następnie w perspektywie nauk o polityce podjęła próbę zestawienia pozytywnego potencjału politycznego tkwiącego w obu tych koncepcjach oraz najczęściej zgłaszanych uwag i wątpliwości w tym zakresie.

Dr Bolesław Rok (Centrum Etyki Biznesu, Akademia L. Koźmińskiego w Warszawie), przedstawił referat zatytułowany *Zarządzać w przekonaniu, że nie tylko zysk ma znaczenie*. Punktem wyjścia dla tak postawionej tezy było odpowiedzialne przywództwo, a więc uznanie idei społecznej odpowiedzialności jako rzeczywistej podstawy działalności przedsiębiorstwa. W swoim wystąpieniu odniósł się do kilku ważnych wniosków o charakterze futurystycznym wskazując przy tym, po pierwsze, na fakt, iż w przyszłości tradycyjnie uprawiana ekonomia i zarządzanie wyparte zostaną przez nową naukę traktującą o odpowiedzialności biznesu; po drugie, głównym zadaniem, przed jakim stanie biznes będzie poszukiwanie etycznie i ekonomicznie uzasadnionych dróg zaspokajania potrzeb społecznych; po trzecie, będzie to tworzenie hybrydowych struktur na rzecz wyzwań zrównoważonego rozwoju (model klastrów odpowiedzialności) oraz po czwarte, konieczność kształcenia odpowiedzialnych przywódców i odpowiedzialnych interesariuszy, celem skutecznego rozwiązywania pojawiających się problemów ekonomicznych, etycznych i społecznych.

Po zaprezentowaniu dwóch referatów odbyła się dyskusja, po której w dalszej części panelu głos zabrało kolejnych dwóch prelegentów.

Systemy wartości i ocena CSR na podstawie badań w trzech krajach to tytuł referatu, jaki wygłosił prof. Marek Pawlak (KUL). Prelegent w swoim wystąpieniu odniósł się do wyników badań przeprowadzonych w Polsce, Hiszpanii i Bułgarii, a więc poznania systemów wartości badanych respondentów i związku tych systemów z opinią na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa.

Dr Marta Strumińska-Kutra (Akademia L. Koźmińskiego w Warszawie) w swoim wystąpieniu zatytułowanym: *Socjologiczny wkład w debatę o CSR. Podejście ilościowe i jakościowe*, odnosząc się do socjologicznego charakteru CSR, jego uwarunkowań i różnorodności zaprezentowała koncepcję mówiącą o tym silniejszym i mocniejszym zakorzenieniu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w gospodarce, im silniejsze są instytucje życia gospodarczego umożliwiające oddziaływanie na jego charakter, oraz koncepcję postrzegającą CSR jako twór, który zastąpić ma wycofywanie się państwa z życia publicznego.

Odnosząc koncepcję CSR do sfery badań socjologicznych, autorka przywołała liczne badania o charakterze ilościowym, wskazujące na pewne tendencje, niemniej jednak nieprzekładające się na jednoznaczne wnioski co do opinii respondenta na dany temat oraz badania o charakterze jakościowym, umożliwiające skoncentrowanie optyki na konkretnych przypadkach, rekonstruowania społecznej odpowiedzialności w różnych kontekstach.

Po zaprezentowaniu wszystkich referatów w ramach sesji drugiej odbyła się dyskusja panelowa zatytułowana *Odpowiedzialność społeczna gospodarki w dobie kryzysu gospo-*

darczego, której moderatorem był Andrzej Baryła, dziennikarz Telewizji Polskiej. W panelu dyskusyjnym udział wzięli: prof. Joachim Wiemeyer, dr Bolesław Rok oraz dr Adam Niedzielski, dyrektor Departamentu Kontrolingu ZUS.

Na zakończenie obrad pierwszego dnia konferencji głos zabrał ks. dziekan Stanisław Fel, dziękując wszystkim panelistom biorącym udział w obradach i wszystkim obecnym na sali za uczestnictwo i aktywny udział w dyskusji.

Drugi dzień konferencji miał formę sympozjum dla młodych naukowców i doktorantów, w którym udział wzięło ośmiu prelegentów, a jej przewodniczącym i moderatorem dyskusji był dr Grzegorz Adamczyk (KUL).

Mgr Agnieszka Telusiewicz-Pacak (KUL) w referacie zatytułowanym: *CSR w służbie zysku dla akcjonariuszy, czyli ile społecznej odpowiedzialności w biznesie, a ile biznesu w społecznej odpowiedzialności*, zwróciła uwagę na pewne niewłaściwe praktyki przedsiębiorstw w aspekcie posługiwania się koncepcją CSR, a mianowicie traktowania jej jedynie jako działań dodatkowych, działań zewnętrznych oraz działań o charakterze fasadowym, służącym wypracowaniu większego zysku i korzyści dla akcjonariuszy. W referacie wskazano również na alternatywy dla tak pojmowanej i realizowanej koncepcji CSR oraz podkreślono konieczność dobrowolnego angażowania się przedsiębiorstw w koncepcję społecznej odpowiedzialności, a tym samym postrzegania jej jako działań o charakterze strategicznym, a nie jedynie jako działań o charakterze dodatkowym i instrumentalnym.

Następnym prelegentem był dr Grzegorz Zasuwa (KUL), który w referacie pt. *Transparentność kampanii marketingu społecznie zaangażowanego* wskazał na charakter ujawnianych informacji dotyczących wsparcia udzielanego organizacjom dobroczynnym, czyniąc to w oparciu o analizę wybranych kampanii. Posługując się kwantyfikatorami dokładnymi, szacunkowymi i abstrakcyjnymi starał się dać odpowiedź na pytanie o to, jakie dokładnie informacje na rzecz wsparcia w danych kampaniach są ujawniane i jaka jest dokładna ilość przekazywanych środków pieniężnych na rzecz organizacji dobroczynnych. Zwrócił również uwagę na potrzebę podjęcia prób regulacji prawnych w odniesieniu do tego typu praktyk.

Celem, jaki postawił sobie kolejny prelegent – mgr Kalina Grzesiuk (KUL), była próba zaprezentowania sposobu, w jaki przedsiębiorstwa regulują swoje transakcje na rynku i jakie korzyści osiągają działając w sposób społecznie odpowiedzialny. Referat zatytułowany *Spoleczno-ekonomiczne przesłanki społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw* opierał się na dwóch teoriach, a mianowicie: teorii kosztów transakcyjnych ponoszonych przez przedsiębiorstwo celem zabezpieczenia transakcji przed nieodpowiedzialnymi zachowaniami partnerów biznesowych oraz koncepcji społecznego zakorzenienia gospodarki, która zapewnia funkcjonującym w jej ramach przedsiębiorstwom różnego rodzaju korzyści typu: dostęp do informacji i wiedzy ukrytej, możliwość sankcjonowania nagród i kar oraz budowa wzajemnego zaufania (kapitału społecznego).

Z kolei mgr Justyna Mrugała (KUL) w swoim referacie starała się dać odpowiedź na pytanie: *Czy patriotyzm gospodarczy jest odpowiedzialny społecznie?* Prelegentka zwróciła uwagę na konieczność wzrostu poziomu konkurencyjności rodzimych przedsiębiorstw. Postawiła ona tezę, iż wspieranie lokalnych przedsiębiorców oddziałuje w sposób pozytywny

na lokalną społeczność w postaci chociażby stabilności zatrudnienia czy wzrostu satysfakcji życiowej członków zbiorowości, w ramach której usytuowane jest dane przedsiębiorstwo lub zakład produkcyjny. Tym samym w takim działaniu widzi ona przejaw patriotyzmu gospodarczego i działań o charakterze społecznie odpowiedzialnym.

Dr Joanna Mysona Byrska (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) wygłaszając referat zatytułowany *Odpowiedzialność konsumenta w społeczeństwie konsumpcyjnym* przybliżyła znaczenie zagadnienia konsumpcji oraz społeczeństwa konsumpcyjnego jako specyficznego świata, w którym rządzi myślenie magiczne, nieodróżniane w czasie zaspokajanie potrzeb, nadmiar czy marnotrawstwo, podkreślając przy tym również aspekt ekskluzywizmu, a więc postrzegania świata konsumenta jako świata ludzi bogatych. Mówiąc o postrzeganiu konsumenta jako podmiotu społecznie odpowiedzialnego sformułowała ona szereg wymagań, jakim powinien on sprostać, a więc zwrócenia uwagi na: co, w jakich ilościach i po co się konsumuje?, a tym samym wzięcia odpowiedzialności za swoje decyzje zakupowe.

W następnej kolejności swój referat zatytułowany: *Trwała konsumpcja jako element idei zrównoważonego rozwoju*, zaprezentowała mgr Ewelina Cur (KUL). Za postanowieniami Agendy 21 prelegentka zwróciła uwagę na konieczność równoważenia modeli konsumpcji i produkcji oraz podjęcia takiej strategii gospodarczej, która usunie niezrównoważone modele konsumpcji. Wypracowanie modelu trwałej konsumpcji, wpisującego się w ideę zrównoważonego rozwoju zakłada więc chociażby zmiany wzorców konsumpcji w kierunku ich dematerializacji – promowania usług niematerialnych, nietraktowania konsumpcji jako formy manifestowania swojej pozycji społecznej, własnej indywidualności i wyjątkowości czy chęci poprawienia swojego samopoczucia. Ponadto w odniesieniu do producentów – przedsiębiorców mówić można o potrzebie stosowania czystych technologii czy zmniejszania produkcji odpadów jak również wykorzystywania odpadów pokonsumpcyjnych i poprodukcyjnych.

Mgr Katarzyna Lenart-Kłós (KUL) w swoim wystąpieniu zatytułowanym: *Zatrudnienie więźniów przez zakłady pracy jako element społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, starała się wykazać, iż zatrudnianie więźniów przez firmy może być przejawem ich społecznej odpowiedzialności. Posługując się danymi statystycznymi z Aresztu Śledczego w Lublinie wskazała na rozkład zatrudnienia więźniów przy pracach porządkowych na terenie jednostek organizacyjnych służby więziennej, pracach w przywieszonych zakładach pracy oraz u przedsiębiorców zewnętrznych.

Ostatni referat w ramach drugiego dnia konferencji, zatytułowany: *Szanse i zagrożenia bankowości internetowej w Polsce w kontekście teorii dyfuzji nowości*, wygłosiła mgr inż. Magda Zdun (KUL). We wstępie została przywołana krótka historia kształtowania się bankowości internetowej, po czym prelegentka odniosła się do samej dyfuzji innowacji wskazując przy tym na jej szybki i dynamiczny przebieg z jednej strony oraz jej nierównomierny charakter z drugiej. Mówiąc o szansach i zagrożeniach związanych z dyfuzją innowacji prelegentka wskazała na konieczność osadzenia jej w pewnym kontekście, w którym to mówiąc o szansach uwzględnić należy aspekt transformacji systemowej – zmianę mentalności członków społeczeństwa, globalizację i ponowoczesność. Odnosząc się zaś do zagrożeń

związanych z dyfuzją innowacji przyjęła stanowisko, według którego zagrożeń upatrywać należy w zbyt dużej liczbie innowacji i nienadążaniu za proponowanymi nowymi rozwiązaniami.

Na zakończenie konferencji jej organizatorzy, dziękując prelegentom, dyskutantom i uczestnikom podkreśli jej wysoki poziom merytoryczny oraz fakt, że była ona m.in. przejawem dobrej współpracy polsko-niemieckiej.